

IDEJNE OSNOVE MIROLJUBIVE AKTIVNE KOEGZISTENCIJE

Problem idejnih osnova doktrine miroljubive aktivne koegzistencije,¹ vezane uz fenomen nesvrstane politike u međunarodnim odnosima, nije se izdigao kao posebno politološki relevantan u periodu početka nesvrstano pokreta, već i zbog činjenice što se politika nesvrstavanja pojavila, ne samo kao novo međunarodno opredjeljenje van postojećih blokova, već i kao otpor ideološkim isključivostima vezanim uz njih — kao što se i teorijsko pitanje o klasnoj suštini nesvrstano u vrlo heterogenoj skupini država koju ona obuhvaća,² u ranijim vremenskim razdobljima, činilo politički i diplomatski gotovo neoportunim.

U sadašnjoj etapi razvoja obilježenoj značajnom razinom zrelosti nesvrstane politike, kada su prevladali početni zadaci konstituiranja pokreta i njegovog programskog i akcijskog definiranja, te kada je ujedno miroljubiva aktivna koegzistencija — kao niz političkih načela i dugoročnih vanjsko-političkih ciljeva nesvrstanih zemalja — evoluirala do stupnja svjetske političke alternative, potrebno je započeti raspravu i o tim, politološki posebno zanimljivim i složenim pitanjima.

Dosadašnje teorijske analize idejne biti principa, odnosno doktrine miroljubive aktivne koegzistencije, najčešće polaze od polemika i kritika upućenih nesvrstano po kojima se ona prvenstveno ocjenjuje kao historijski kratkotrajna i po svom domenu kratkosežna međunarodna politička taktika laviranja između postojećih, klasno, idejno i organizacijski jasno određenih formacija bez, prema tome, vlastitih viših strateških ciljeva u međunarodnim odnosima. Živo je prisutna i teza o tome da se pojas nesvrstanih zemalja

¹ U knjizi »Nesvrstano. Osnovi jedne doktrine međunarodne politike« (Beograd, Radnička štampa, 1973), Ljubomir Rađovanović iznosi argumentirano mišljenje o tome da se nesvrstano politika, na sadašnjem stupnju njenog razvoja može smatrati političkom doktrinom, a Ranko Petković u djelu »Teorijski pojmovi nesvrstano« (Beograd, Rad, 1974) piše o tome slijedeće:

»Nesvrstano, kao politička doktrina predstavlja određen sistem pogleda na međunarodne odnose i, prema tome, političku doktrinu iz domena međunarodnih odnosa.

Postoje dva bitna elementa nesvrstano kao političke doktrine: ona a) određuje političku poziciju zemalja koje prihvataju njena načela i ciljeve u međunarodnim odnosima i b) fiksira osnovne postulate i smernice njihovog političkog ponašanja u međunarodnim odnosima« (str. 87)

² U članku »Neuvrštenost kot ideologija« (Teorija in praksa, br. 6—7/1972), Vlado Benko, ukazujući upravo na heterogenost članova nesvrstano pokreta, upotrebljava za okupljeni skup država i njihovu »ideologiju« termin »skupinska identifikacija«, ocjenjujući da je te zemlje, u početku više objedinjavala istovjetna osnovna pozicija u međunarodnoj zajednici, no jasna komplementarnost njihovih interesa ili identična međunarodna strategija. (str. 893)

geopolitički proteže kao svojevrsna tampon zona, koja dijeli postojeće velike svjetske sisteme ujedno predstavljajući most njihovog zbližavanja po nizu osnovnih karakteristika, što je komplementarno poznatoj zapadnoj teoriji konvergencije sistema. Jedan od najranijih je i tretman nesvrstane politike kao novog vida neutralizma, koji po tom shvaćanju upravo malim i nedovoljno razvijenim subjektima međunarodne zajednice, lišenim političkih, ekonomskih i vojnih osnova za veće pretenzije u međunarodnim odnosima, a takva neutralna pozicija treba ih zadržati po strani od osnovnih problema suvremene međunarodne zajednice.

I sasvim površna raščlamba fundamentalnih principa nesvrstanoš³ može, međutim, pokazati da ni jedan od spomenutih pristupa ne pogađa osnovni smisao i puni društveno-politički sadržaj te međunarodne politike i nesvrstavanja kao suvremenog međunarodnog političkog pokreta.⁴

Izvorno, sam pojam koegzistencije odnosi se na stanje istovremenog i usporednog postojanja različitih pojava i procesa (cum-sa, existentio-postojanje), a historijski gledano, koegzistencija se u međunarodnim odnosima javlja, uz rat i silu, kao jedna od metoda reguliranja međusobnih odnosa država u njihovom vanjskopolitičkom komuniciranju.⁵

Ako o miroljubivoj aktivnoj koegzistenciji govorimo kao o teorijsko-ideološkoj komponenti nesvrstanoš³ pokreta, moramo je situirati u širi okvir međunarodnih determinanti, poput bipolarne hladnoratovske poratne konfrontacije među silama i osnovnim svjetskim alijansama, stalne trke u naružavanju i održavanju vojnog balansa u međunarodnoj sredini, antikolonijalnih i nacionalnooslobodilačkih pokreta zavisnih azijskih i afričkih država, konsolidacije i jačanja socijalističke zajednice zemalja, te posebno, uloge brojnih novih nezavisnih, privredno i društveno mahom nedovoljno razvijenih država u suvremenoj međunarodnoj zajednici, koje u novije vrijeme traže preraspodjelu utjecaja u vođenju međunarodnih poslova i novo profiliranje međunarodnih odnosa u cjelini. I samo zauzimanje političkih stavova i usmjerenje aktivnosti članica takozvanog »Trećeg svijeta« prema tim i nizom ostalih međunarodnih pojava i procesa, pokazuje sferu istraživanja u kojoj treba tražiti elemente idejne vokacije miroljubive aktivne koegzistencije.

³ Po tekstu Panča šile« (Ugovoru između Indije i Kine iz 1954. godine) to su slijedeći principi:

- a) obostrano poštivanje teritorijalnog integriteta i suvereniteta jedne i druge strane;
- b) obostrano odricanje od agresije;
- c) obostrano nemiješanje u unutrašnje poslove jedne i druge strane;
- d) jednakost i obostrana korist;
- e) miroljubiva koegzistencija.

(Leo Mates »Koegzistencija«, Zagreb, Školska knjiga, 1974, str. 12.)

Po Deklaraciji o načelima međunarodnog prava o prijateljskim odnosima i suradnji država, organizacije UN, prihvaćenim na XXV jubilarnom zasjedanju Generalne skupštine Ujedinjenih naroda, 24. listopada 1970. godine, to su slijedeća kodificirana načela:

1. načelo o uzdržavanju od primjene ili prijetnje silom;
2. načelo o miroljubivom rješavanju sporova među državama;
3. obveza o nemiješanju u unutrašnje poslove bilo koje države;
4. načelo o suverenoj jednakosti država;
5. dužnost država da međusobno suraduju;
6. načelo ravnopravnosti i samoodređenja;
7. obveza o ispunjavanju preuzetih obveza u skladu s Poveljom. (ibidem, str. 83—85).

⁴ O nesvrstanoš³ kao međunarodnom pokretu, do sada, u nas najbolje piše Ranko Petković u knjizi »Teorijski pojmovi nesvrstanoš³« (Beograd, Rad, 1974, str. 97—104)

⁵ Vladimir Taensku u članku: Aktivna miroljubiva koegzistencija (Međunarodni radnički pokret, br. 2/1970) zastupa isto mišljenje i kaže:

S obzirom na sredstva koja su primjenjivana, međusobni odnosi su bili regulisani ili ratovima kao metodom zasnovanim na primeni oružane sile ili koegzistencijom kao metodom tolerancije i odsustva primene oružane sile«. (str. 68)

Povijesna mladost nesvrstanog pokreta, vrlo šarolik njegov sastav, sveobuhvatnost akcijskog programa, i nastojanje da se zanemare eventualne ideološke razlike i niz drugih diferencija među njima u korist onoga što je zajedničko svim nesvrstanim državama, početno upućuje na pretpostavku po kojoj je teško u srži politike nesvrstavanja očekivati sasvim jasno preciziranu i osmišljenu ideologiju. Činjenica je, međutim, da se ne može ni teorijski ni praktično-politički prihvatiti onaj stav, po kome je iz istih razloga nesvrstani pokret u potpunosti lišen svake idejne i klasne biti.

I

Kao jedina suvremena realna antiteza ratu i svim modalitetima upotrebe sile u međunarodnim kontaktima, miroljubiva se aktivna koegzistencija, prvenstveno, može okvalificirati kao jedina svjetski relevantna doktrina mira.⁶ Očuvanje trajnog i općeg svjetskog mira, bez sumnje je jedan od osnovnih dugoročnih ciljeva za koji se države nesvrstanog opredjeljenja od početka njihovog aktivnog djelovanja na međunarodnoj sceni kontinuirano zalažu, to je jedna od onih konstanti nesvrstanog programa, koja ne trpi značajne izmjene i koja se označava kao prva pretpostavka svih ostalih zahtjeva u širokom dijapazonu, od nastojanja da se uspostave kooperativniji odnosi između svih subjekata međunarodne zajednice, bez obzira na razlike koje među njima postoje, do imperativa za najširoom demokratizacijom međunarodnog života i osiguranje nacionalne sigurnosti za sve države.

Simplificirajući čitav bogati splet suprotnosti koje karakteriziraju suvremene međunarodne odnose na dvije bazične diskrepance svjetskih razmjera, između kapitalističkog i socijalističkog društveno-političkog sistema i između privredno visoko razvijenih država i zemalja u razvoju,⁷ oko čijih razrješavanja je nesvrstani pokret angažirao veliki dio svojih snaga, upravo u tim koordinantama treba tražiti klasnu i idejnu bit nesvrstane politike i miroljubive aktivne koegzistencije.

Gledano s tog aspekta, može se doći do zaključka da se pokret nesvrstanih zalaže za rješenja upravo središnjih pitanja suvremenog svjetskog društva kao cjeline, pa je i njegova idejna platforma sve prihvatljivija ne samo za male i srednje države, koje on okuplja a koje u svom društvenom i ekonomskom razvoju najjače osjećaju suprotnosti međunarodne zajednice, već i za čitav niz ostalih zemalja. Time načela miroljubive aktivne koegzistencije, koja se sve opsežnije prihvaćaju i primjenjuju u međunarodnim dokumentima i međunarodnoj političkoj praksi, dobivaju na značaju i na univerzalnosti.

Često kritizirana s idejno-političkih osnova, napose sa strane velikih sila, kao disonantna s historijski neminovnim tokovima i razvojem svjetske zajednice, a koji impliciraju konačan obračun između postojećih svjetskih sistema, na čemu je posebno insistirala kineska vojna doktrina u poznatom

⁶ O miru u vezi sa nesvrstanom politikom pogledaj članak: Bojana Tadić — Ljubomir Sekulić: Četvrta konferencija nesvrstanih zemalja, Međunarodni problemi, br. 3/1973.

⁷ Pogledaj: Govor predsjednika FNRJ Josipa Broza prilikom promocije za počasnog doktora prava univerziteta »Padjadjaran« u Bandungu (25. decembra 1958), Jugoslavenska revija za međunarodno pravo, br. 1/1959 (str. 10).

sukobu u međunarodnom radničkom pokretu 50-tih i 60-tih godina,⁸ miroljubiva aktivna koegzistencija je ocijenjena kao pasivna svjetska politika i amoralna međunarodna taktika koja države okupljene pod zastavom nesvrstavanja, ostavlja po strani i neopredijeljenim u postojećim važnim međunarodnim kontroverzama.⁹ Na miroljubivu aktivnu koegzistenciju, u početku se s raznih strana gledalo, kao na idejno nečistu, klasno sumljivu i pomirljivu svjetsku političku soluciju, koja u bitnom ne doprinosi progresivnom razvoju međunarodnih odnosa, već očuvanju postojećeg društveno-političkog i klasnog statusa quo. Koegzistencija se, tada, a takav je odnos bitno izmijenjen u najnovije vrijeme, kao i nesvrstana politika uopće, nije nastojala shvatiti kao, naprosto, jedan suvremeni međunarodni proces i tendencija, koja može udovoljiti potrebama onih država koje traže vlastitu međunarodnu poziciju van dotadašnjih, u velikoj mjeri okoštalih i modernim kretanjima u svijetu, neadekvatnih i preraslih blokovskih struktura i zastarjelih međunarodnih podijeljenosti. Vrlo rijetko moglo se naići na mišljenja po kojima, možda, nova politička doktrina sobom donosi jedan pomak dalje u kvaliteti globalnog pristupa problemima zajedničkim za čitav svijet, a koji u svojoj biti nadrasta poznata rješenja.

II

Miroljubiva koegzistencija Lenjinovog vremena, koji je, ujedno, i njen prvi suvremeni tvorac, vrlo je jasno idejno i klasno obilježena.¹⁰ Miroljubiva aktivna koegzistencija nesvrstanog pokreta ima, u tom smislu, nešto manje određene konture, ali je programatski šira i općeprihvatljivija. U historijskoj situaciji kada je Lenjin došao do zaključka o neravnomjernosti razvoja svjetskog kapitalizma i kada je postojalo sve manje međunarodnih šansi za izbijanje svjetske socijalističke revolucije, a bilo je ujedno nužno potrebno svim sredstvima očuvati tekovine Oktobra i prvu socijalističku državu u neprijateljskom kapitalističkom okruženju, Lenjin je realno ocijenivši stvarni odnos snaga, koncepcijom o miroljubivoj koegzistenciji između država različitih društveno-političkih sistema, osigurao povoljne preduvjete daljeg progressa mladog sovjetskog društva. Time je, istovremeno, stvoren temelj buduće ekonomske i druge suradnje sa kapitalističkim zemljama. No klasni sadržaj miroljubive koegzistencije je potcrtan u prihvaćanju izmijenjenih me-

⁸ Vidi članak, Dragutina Solajića: Koreni kineskih shvatanja o revoluciji, ratu, miroljubivoj koegzistenciji, Međunarodni radnički pokret, br. 2/1970. (str. 111—115)

⁹ Iza takvih i sličnih razloga, a da bi naglasili njihov aktivni angažman u međunarodnim odnosima prema nizu međunarodnih pojava, nesvrstane su države terminu miroljubiva koegzistencija dodale i riječ »aktivna«. U knjizi »Yugoslavia and the Nonaligned World, Alvin Z. Rubinstein (Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1970) citira poznati govor predsjednika Tita članovima indijskog parlamenta, od 21. decembra, 1954. godine, u kome on posebno naglašava da je nesvrstani pokret aktivna svjetska politika:

»What I have in mind is not a sort of passive coexistence, but an active cooperation and a peaceful and agreed settlement of different problems, as well as the removal of all elements liable to impede a broad cooperation between states, large and small«. (str. 54)

¹⁰ Pogledaj knjigu Radovana Vukadinovića: Lenjin izvan mitova II dio (Zagreb, Liber, 1970), esej pod naslovom: Lenjinova uloga u stvaranju sovjetske vanjske politike:

Mirno koegzistiranje uz posebno isticanje klasnih interesa prve socijalističke države, elastično reagiranje na dinamične promjene koje se zbivaju u međunarodnim odnosima uz stalno korištenje odnosa snaga i novih mogućnosti uključivanja u pozitivne svjetske procese, za Lenjina su predstavljali suštinu vanjske politike socijalističke države, prisiljene da još dugo vremena postoji zajedno i usporedo s kapitalističkim zemljama«. (str. 196)

toda odmjeravanja prednosti jednog i drugog sistema u njihovom odnosu dugotrajnog međusobnog natjecanja.¹¹

Pravno i povijesno, prvi put zacrtana u jednom ustavnom državnom dokumentu, Prvom saveznom sovjetskom ustavu od godine 1924, i svojom biti vezana uz raniji Lenjinov Dekret o miru, miroljubiva koegzistencija već u Lenjinovoj koncepciji značila je, prije svega, nastojanje da se očuva mir, koji dugoročno gledano, stvara uvjete za dobijanje bitke za socijalizam u svjetskim dimenzijama, na dulju stazu. Stvaranje i očuvanje svjetskog mira omogućava, po tome shvaćanju intenziviranje procesa klasne borbe unutar samih kapitalističkih zemalja i stvara povoljan međunarodni okvir za zbijanje onih društvenih snaga, koje će ovisno o širim svjetskim okolnostima i o uvjetima svake države posebno, moći izboriti dalje revolucionarne promjene. Na taj je način i svjetska socijalistička revolucija postavljena na dugotrajniju vremensku osnovu, bez zahtjeva za neminovnom svjetskom ratnom konfrontacijom, ali uz intenziviranu klasnu i idejnu borbu.

U tom razdoblju, stoga, i politološki problem odnosa socijalizma i miroljubive koegzistencije, gotovo, i ne iskrsava. Tek nastankom niza novih država u međunarodnoj zajednici, koje originalnim putovima svoje društvene izgradnje i osebujnim pojavnostima na planu socijalističkih rješenja u svom razvoju doprinose obogaćivanju socijalizma kao svjetskog sistema — i odnosi socijalizma, miroljubive koegzistencije i, sada i, nesvrstane politike dolazi u nešto izmijenjenom vidu.

U sovjetskoj teoriji, na primjer, u vremenu donošenja zaključaka o postojanju socijalističke zajednice država i kapitalističkog svijeta, smatralo se da principe koegzistencije treba i da se može primijeniti isključivo na odnose sa kapitalističkim zemljama, dakle između država suprotnih društvenih sistema.¹² U samom krugu socijalističkih država vrijede pak odnosi bazirani na načelima proleterskog, odnosno socijalističkog internacionalizma. Trebalo je proći dosta vremena, kako bi se ustanovilo da i između bratskih zemalja, članica socijalističke zajednice, može doći do stanovitih napetosti proizašlih iz nekih neriješenih pitanja među njima, pa i do konfliktnih stanja, te se načela miroljubive koegzistencije mogu primijeniti i na njihove kontakte. Posebno se u jugoslavenskoj teoriji dosta pisalo o dva načela miroljubive koegzistencije — poštivanju suvereniteta i teritorijalnog integriteta država i o nemišljanju u unutrašnje poslove drugih zemalja — u vezi s odnosima između socijalističkih država, uz pojavu doktrine tzv. »ograničenog suvere-

¹¹ U članku »Problem koegzistencije s aspekta ustava pojedinih zemalja«, Međunarodni radnički pokret, br. 2/1970, Ratko Marković i Konstantin Obradović, u tom smislu, konstatiraju slijedeće:

»U uslovima izgradnje socijalizma u jednoj zemlji miroljubiva koegzistencija za Lenjina ne znači održavanje statusa quo. Naprotiv, istovremeno postojanje dvaju društvenih sistema dovodeće do intenziviranja procesa klasne borbe unutar kapitalističkog sistema više nego u uslovima rata između dva društvena sistema, koji će (proces) formirati društvenu snagu sposobnu da nosi revoluciju i da je povede onda i onako kada i kako ekonomske, političke i međunarodne okolnosti omoguće«. (str. 86)

¹² Vidi članak Milana Sahovića: Aktivna miroljubiva koegzistencija i međunarodno pravo«. (Međunarodni problemi, br. 2/1970, str. 16)

niteta« nakon intervencije zemalja Varšavskog ugovora u Čehoslovačkoj 1968. godine.¹³

Ako se socijalizam promatra nešto šire od dijela samih socijalističkih država, kao na svjetski proces u kome sudjeluju i čijoj afirmaciji doprinose sve napredne snage u svijetu, partije i pokreti, organizacije i pojedine grupe ljudi, koje u svojim programima klasne borbe zastupaju socijalističke ideje,¹⁴ idejna baza i sadržaj načela miroljubive aktivne koegzistencije, postaju i kroz te snage, koje ih uglavnom prihvaćaju, dio jednog prostranog međunarodnog socijalističkog kretanja.

Postepeno, stoga, u međunarodnim odnosima, sazrijeva spoznaja o tome, da su socijalizam i miroljubiva aktivna koegzistencija u bliskom odnosu međuzavisnosti, i da se veći dio ciljeva i zadataka, koje jedan i drugi međunarodni pokret nastoje realizirati u međunarodnoj sredini, a posebno oni koji zahtijevaju progresivno mijenjanje i uređenje svijeta — u velikoj mjeri podudaraju i međusobno nadopunjavaju.

Stvarna i dosljedna primjena načela miroljubive aktivne koegzistencije na odnose između subjekata međunarodne zajednice za koju se aktivno zalažu nesvrstane države, ne bi mogla biti samo čin mijenjanja loše međunarodne političke klime, kako se to često nastoji prikazati u malicioznim ocjenama efikasnosti međunarodnog djelovanja zemalja okupljenih u pokret nesvrstavanja, već znači do sada najširi svjetski angažman novih međunarodnih naprednih snaga oko krucijalnih problema međunarodne zajednice, koji ujedno traži i radikalnu promjenu dosadašnjih međunarodnih odnosa. U tom smislu doktrina miroljubive aktivne koegzistencije sadrži u svojoj suštini zahtjeve za pozitivnom transformacijom svijeta, koji idu usporedo sa nastojanjima socijalističkog međunarodnog pokreta, ne podupirući ga, međutim, u njegovim blokovskim vidovima, već kao političku i društvenu pojavu općih opsega koju tvore i njegovi aktualni međunarodni fenomeni. Pri tom treba, prije svega, misliti na sve one oblike socijalističkih opredjeljenosti, kojima pribjegavaju nove države uspješno sintetizirajući nesvrstanost u svojoj vanjskoj politici i načela miroljubive aktivne koegzistencije, sa socijalističkim društveno-političkim sistemom na unutrašnjem polju.

U određenom smislu dva historijski novija modela međunarodnih odnosa teku paralelno, dotičući se u širokim dijelovima svojih ideologija i programatskih određenja. Dio načela miroljubive aktivne koegzistencije naći ćemo danas, ne samo kao bazu, na kojoj države koje su se izjasnile za nesvrstanu međunarodnu orijentaciju žele graditi svoje međusobne odnose, već

¹³ Vidi članke:

1. Radovan Vukadinović: Teorija ograničenog suvereniteta, Pitanja, br. 5/1969.
2. Vladimir, Đ. Degan: Doktrina o kolektivnom suverenitetu socijalističkih zemalja, Pregled, br. 7—8/1971.
3. Đura Nimčić: Ideološko-politička suština i pravni izražaji teorije o ograničenom suverenitetu, Međunarodni problemi, br. 1/1969.
4. Velibor Gavranov: Političke implikacije teorije ograničenog suvereniteta, Socijalizam, br. 11/1968.

¹⁴ U Platformi za pripreme stavova i odluka Desetog kongresa SKJ (Večernji list, Zagreb, 1973. str. 44) se između ostalog o istim pitanjima kaže slijedeće:
»Organizirane socijalističke snage dostigle su stupanj utjecaja kakav nikada do sada nisu imale. Velika su dostignuća socijalističkih snaga i na području mijenjanja realnih društvenih odnosa. Te su snage prisutne i djeluju svjesno ili spontano gotovo u svim zemljama. U takvim uvjetima raste odgovornost partija koje predstavljaju radničku klasu, a osobito komunističkih partija koje u svojim redovima okupljaju najznačajniji dio svjesnih socijalističkih snaga«.

lističke zajednice država. Analogno tome i principi socijalističkog internacionalizma dobrim su dijelom prisutni u razvojnim programima zemalja nerazvijenog svijeta, koje se u međunarodnom prostoru javljaju i kao mlade socijalističke države.

III

Tokom nešto više od posljednjeg desetljeća postaje sve evidentnijom činjenica da doktrina miroljubive aktivne koegzistencije, ne samo što sadrži univerzalne političke i pravne principe, prihvaćene i u Povelji Ujedinjenih naroda, a koji su kroz historiju bili pojedinačno prisutni i ranije, kao i niz ciljeva nesvrstanog pokreta, koji su po svojim odlikama trajni i univerzalni (eliminacija kolonijalizma, borba za mir, demokratizacija međunarodnih odnosa, borba za ekonomski razvoj i za stvaranje uvjeta pune nacionalne, ekonomske i socijalne emancipacije naroda i dr.), već i da evoluira u pravcu jedine svjetske političke doktrine, čija ideologija može biti univerzalno prihvaćena. Potrebno je, stoga, kao osnovne značajke ove doktrine izdvojiti: dugoročnost njenih ciljeva, aktivnu komponentu u ostvarivanju postavljenih načela i zadataka pokreta i univerzalnost, kako u principima, tako i u ciljevima. Iako se bori i za promidžbu regionalnih i parcijalnih interesa pokreta, nesvrstanost upravo svojim zadiranjem u sam kostur postojećeg sistema međunarodnih odnosa zahtjevima da donedavno marginalna međunarodna pitanja, poput ekonomskog razvoja nerazvijenih zemalja, postaju prioritetna, u sebi integrira vrlo različita međunarodna stremljenja, istovremeno predlažući rješenja prihvatljiva za interes najvećeg broja današnjih država.

U nešto slobodnijoj interpretaciji dane teme, može se istaći opservacija o tome, kako se, u novije vrijeme, klasičan klasni sukob naše epohe između kapitalizma i socijalizma proširuje na sukob razvijenih i zemalja u razvoju, a koji također u mnogo čemu sadrži tipične klasne atribute. Široka lepeza sve rafiniranijih neokolonijalističkih oblika eksploatacije ekonomski nerazvijenog Juga od strane razvijenog Sjevera donosi sobom klasna pitanja globalnih razmjera, zahtijevajući za njih i globalna rješenja. U takvom se kontekstu suvremenih traženja za prestrukturiranjem poratnog međunarodnog ustrojstva, doktrina miroljubive aktivne koegzistencije izdvaja kao svjetska politika, čiji se akteri bave upravo danim vitalnim zadacima suvremene međunarodne zajednice odnoseći se prema njima dinamično i stvaralački aktivno.

Stoga se može, a što proizlazi iz do sada iznesenog, bar sa dva polazišta analizirati idejna bit miroljubive aktivne koegzistencije:

— kao doktrina mira i jedna od najprogressivnijih suvremenih svjetskih političkih koncepcija uopće, to je politika koja doprinosi razvoju socijalizma kao svjetskog sistema i procesa, politika napredne idejne jezgre koja nastoji aktivno uključiti sve međunarodne faktore u rješavanje osnovnih proturječja naše epohe na globalnom planu.

¹⁵ Dovoljno je samo spomenuti Osnovni ugovor između SAD i SSSR iz 1972. godine u kome se miroljubiva aktivna koegzistencija spominje kao baza njihovih međusobnih odnosa.

— kao doktrina pokreta nesvrstanih zemalja, koji kao svoju osnovnu ideju, ističe ideju suradnje između svih članica svjetskog društva bez obzira na postojeće razlike u društvenim sistemima, tradicijama, ekonomskim, kulturnim i drugim razinama razvoja između njih, a koja se posebno zalaže za punu demokratizaciju međunarodnih odnosa, osiguranje trajnog mira i opće sigurnosti država, miroljubiva aktivna koegzistencija, javlja se i u vidu jednog novog tipa i modela¹⁶ međunarodnih odnosa uopće.

Utemeljeni na zajedničkim interesima pretežnog broja država u svijetu, zahvaćajući bitna globalna pitanja današnjeg društva, miroljubiva aktivna koegzistencija i nesvrstani pokret u svojoj ideologiji nose vizionarsku sliku jednog budućeg međunarodnog organizma, koji treba stvoriti, i u tom smislu i klasno i idejno prerastaju dosadašnja poznata rješenja. Ovaj imaginativni dio miroljubive aktivne koegzistencije ujedno implicira i zahtjev za budućim novim kvalifikacijama i samih, danas poznatih, ideologija.

LITERATURA

1. Kurt Wittthauer: Von Peking bis Monrovia, Leipzig/Jena, Urania-Verlag, 1956.
2. Neutralism and Nonalignment, Edited by Laurence W. Martin, New York, Frederick A. Praeger, 1962.
3. Alvin Z. Rubinstein: Yugoslavia and the Nonaligned World, Princeton, Princeton University Press, 1970.
4. Leo Mates: Nesvrstanost — teorija i savremena praksa, Beograd, Institut za međunarodnu politiku i privredu, 1970.
5. Zbornik radova: Kodifikacija principa miroljubive i aktivne koegzistencije, Beograd, Institut za međunarodnu politiku i privredu, 1969.
6. Radovan Vukadinović: Lenjinova uloga u stvaranju sovjetske vanjske politike, Lenjin izvan mitova II dio, Zagreb, Liber, 1970.
7. Ljubomir Radovanović: Nesvrstanost. Osnovi jedne doktrine međunarodne politike, Beograd, Radnička štampa, 1973.
8. Leo Mates: Koegzistencija, Zagreb, Školska knjiga, 1974.
9. Ranko Petković: Teorijski pojmovi nesvrstanosti, Beograd, Rad, 1974.
10. Radovan Vukadinović: Međunarodni politički odnosi, Zagreb, Narodno sveučilište grada Zagreba, Centar za aktualni politički studij, 1974.
11. Vlado Benko: Neuvršćenost kot ideologija, Teorija in praksa, br. 6—7/1972.
12. Vladimir Tanesku: Aktivna miroljubiva koegzistencija, Međunarodni radnički pokret, br. 2/1970.
13. Bojana Tadić, Ljubomir Sekulić: Četvrta konferencija nesvrstanih zemalja, Međunarodni problemi, br. 3/1973.
14. Josip Broz Tito: Govor prilikom promocije za počasnog doktora prava univerziteta »Padjadjaran« u Bandungu, 25. decembra 1958, Jugoslavenska revija za međunarodno pravo, br. 1/1959.
15. Dragutin Solajić: Koreni kineskih shvatanja o revoluciji, ratu, miroljubivoj koegzistenciji, Međunarodni radnički pokret, br. 2/1970.
16. Ratko Marković, Konstantin Obradović: Problem koegzistencije s aspekta ustava pojedinih zemalja, Međunarodni radnički pokret, br. 2/1970.
17. Milan Šahović: Aktivna miroljubiva koegzistencija i međunarodno pravo, Međunarodni problemi, br. 2/1970.
18. Platforma SKJ, Zagreb, Večernji list, 1973.

¹⁶ U knjizi Međunarodni politički odnosi (Zagreb, Narodno sveučilište grada, Centar za aktualni politički studij, 1974), Radovan Vukadinović posvećuje posebnu pažnju Miroljubivoj aktivnoj koegzistenciji kao određenom tipu međunarodnih odnosa ističući njezine osnovne karakteristike. (str. 268—276).

BOŽICA BLAGOVIĆ
IDEOLOGICAL BASES FOR PEACEFUL
ACTIVE CO-EXISTENCE

SUMMARY

Starting from the standpoint that the present level of development of the nonaligned movement, when the first tasks of its foundation have been successfully carried out and its programmes and activities defined, and the level of evolution of peaceful active co-existence to a world political doctrine, allows theoretical discussion of that political phenomenon, the author wishes in this article to open a discussion on the class bases of that international doctrine.

The author seeks the ideological basis of peaceful active co-existence in an analysis of the basic aims and tasks of the programme and activity of the nonaligned countries in the international community, which through their active engagement in international political relations endeavour to contribute to the solution of the central problems and fundamental oppositions of the modern world. The classic class conflict of today's international society among the ruling world systems is spreading, judging by a series of characteristic signs, into deep discrepancies between the developed world and the still developing countries and in relation to this, the ideological questions of individual international movements such as nonalignment are being asked in a new way.

Although the very heterogeneous structure of the nonaligned movement does not point to the certainty of the existence of a clearly and precisely stated ideology in essence, it is nonetheless, not a case of a world policy which is completely free of any kind of ideological elements. In fact, the increasingly evident process of universal acceptance of the principle of peaceful active co-existence in the regulating of international relations among the various subjects of the contemporary international community, points to the fact that it is a case of an international political alternative which approaches the essential questions of world society globally, and requiring a global solution to these questions, whereby the existing political and other solutions are in fact outgrown.

Finally the author concludes that peaceful active coexistence, through its aims and programme, as also the nonaligned movement as a whole, contribute to the development of socialism, not, however, in its block form, but as a progressive world process; however, when considered from the ideological aspect, peaceful active co-existence may be taken also as a new model for international relations in general. With its visionary and imaginative components with regard to the future organisation of the international community, peaceful active co-existence questions today's ideologies themselves, in the same way that the nonaligned movement, through its requirement for the wide democratisation of international relations, questioned the post-war, now already out-of-date and insufficiently flexible, block structure of today's world society.

Prevela Andriana Hewitt